

Asia: VN/23/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta kommentoida näkemyksemme ja toteamme kommentteissamme seuraavaa:

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Hallituksen esityksessä on todettu, että työmäärän lisäys arvioidaan kuitenkin niin vähäiseksi, ettei sillä olisi vaikutusta viranomaisen resurssointiin. Jo nykyisin lunastusluvahan hakemisprosessi kestää erittäin pitkään ja lunastusluvahan saannissa esiintyy viiveitä hankkeiden runsaan määrän ja viranomaisen riittämättömien resurssien vuoksi. Edellä mainittujen syiden takia lunastusluvahan tavoiteaika ei toteudu edes nykyisinkään.

Koska ehdotuksessa lisätään lunastusluvahan myöntämisen edellytyksiin ympäristöllisiä näkökohtia, tulee sekä lunastuslupahakemusta käsittelevän viranomaisen että hakemukseen lausuntoja antavien viranomaisten työmäärä väistämättä lisääntymään ja siten lunastuslupaprosessien kesto viivästyämään entisestään, ellei viranomaisten resursseja samalla lisätä. Lisäksi on huomioitava, että lunastuslupahakemusten määrä nousee. Työ- ja elinkeinoministeriölle on osoitettava merkittävät lisäresurssit valmistelemaan lunastuslupien käsittelyä valtioneuvostossa. Lunastuslupia valmistelemaan tullaan tarvitsemaan useampi henkilö.

Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2007) 3 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä on valvoa yleistä

etua ympäristö- ja vesiasioissa. Lunastuslupan muuttuminen näiden hankkeiden osalta hankelupatyypiksi ratkaisuksi ja ympäristöllisten näkökohtien painoarvon lisääntyminen lupamenettelyssä 8 laajentaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävää lupamenettelyvaiheessa voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna. Lunastuslupaviranomaisen tulee viran puolesta tutkia lunastuslupan myöntämisen edellytykset, mutta ELY-keskuksen lausunto on merkityksellinen erityisesti ympäristöllisten edellytysten käsillä oloa arvioitaessa. Työmäärän lisäystä on hankala arvioida, koska ELY-keskus on aiemmin perehtynyt osittain hankkeeseen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä.

Jo aikaisempaan kuvattuun resurssiongelmaan olisi hyvä ottaa ratkaisuna huomioon, että YVA-menettelyä edellyttävän hankkeen ympäristövaikutukset ja ympäristölliset edellytykset tulee tutkia jo YVA-menettelyssä hyvin kattavasti, joten lunastuslupan yhteydessä tehtävän lupaharkinnan ja ELY:n lausunnon lunastuslupamenettelyssä tulee perustua YVA:ssa todettuihin huomioon otettaviin seikkoihin ja niiden korjaamiseen. Tässähän on tarkoituksena huomioida ja panna täytäntöön YVA-menettelyssä arvioidut ja todetut hankkeen toteuttamisen ympäristölliset edellytykset, joten ei ole perusteltua enää lunastuslupan yhteydessä suorittaa uutta arviointia, vaan laittaa täytäntöön YVA-menettelyn yhteydessä jo todetut huomioonotettavat seikat.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisten vaikutusten osalta on todettu, että muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta hankkeiden tai lunastuslupamenettelyssä käsiteltävien asioiden määrään. Lupaharkintaan esitetyt muutokset lisääisivät työtä hakemuksen laatimisvaiheessa, lupamenettelyssä ja mahdollisesti muutoksenhakuvaiheessa. Tästä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat pääasiallisesti toiminnanharjoittajalle. Edelleen ehdotuksen mukaan ehdotettujen säännösten ei arvioida lisäävän sanottavasti hankkeiden toteuttamiskustannuksia nykyiseen käytäntöön verrattuna.

ET haluaa huomauttaa, että sähköverkkoyhtiöiden rakentamiskustannuksiin kohdistuu jo nykyisin merkittäviä paineita sähkömarkkinalain kautta. Tämän takia on tärkeää varmistaa, että hankkeen toteuttamiskustannukset lainmuutoksen takia eivät kasvaisi nykyisestä. Lisäksi ehdotuksessa esitetyt lupamääräykset ja jälkivalvonta voivat tulevaisuudessa edellyttää toiminnanharjoittajilta uusia raportointivelvollisuuksia tai muita toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa lisäkustannuksia. Myös edellä mainitut vaikutukset tulisi huomioida hallituksen esityksessä.

Muutoksenhakutuomioistuimien resurssit

Yhteiskunnallisista vaikutuksista on todettu ehdotuksessa, että lain soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden harvalukuisuudesta johtuen muutokset eivät sanottavasti lisää näitä koskevien muutoksenhakemusten määrää tuomioistuimissa. Edelleen hallituksen esityksen mukaan valitusten käsittelyajat tuomioistuimissa saattavat jonkin verran pidentyä.

Ehdotuksen mukaan muutoksenhaku olisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukainen, minkä seurauksena jatkossa myös järjestöillä on valitusoikeus hankkeissa. Tämä tarkoittaisi merkittävää valitusoikeuden laajennusta nykyisestä ja viime syksynä lausunnoilla olleesta lunastuslain luonnoksesta, jossa valitusoikeus oli laajennettu koskemaan ympäristön-, luonnon- ja terveydensuojelujärjestöjä. ET ei kannata valitusoikeuden laajentamista viime syksyllä lausunnoilla olleesta lunastuslain versiosta. Valitusoikeus tulee rajata koskemaan vain em. tulevan lunastuslain mukaisia järjestöjä, johtoalueen omistajia sekä niitä välittömästi johtoalueen lähellä toimivia tahoja, joiden toimintaan johtolinja voi vaikuttaa.

Lausunnoilla oleva hallituksen esitys laajentaa merkittävästi lunastuslain soveltamisalaa nykyisestä. Luonnoksen 2 §:n mukaan lunastuslupan piiriin otetaan kaikki sähköjohdot jännitetasosta riippumatta, jotka ovat liitännäisiä YVA-hankkeeseen (esimerkiksi YVA-menettelyn läpikäyvä tuulivoimapuisto). Edellä mainitun seurauksena jatkossa mahdollisesti merkittävä määrä hankkeita kuuluisi ehdotuksen mukaiseen soveltamisalaan, mikä todennäköisesti lisäisi lunastusluvista tehtyjen valitusten määrää, jolloin tällä olisi välitön vaikutus myös tuomioistuinten resurssointiin. Lisäksi hallituksen esityksen mukaan jatkossa lunastusluvista huomioidaan ympäristöasiat, mikä tulee todennäköisesti lisäämään lunastuslupien valituksia tuulivoimahankkeiden sähköjohtojen osalta. Todennäköisesti myös muiden kuin pelkästään tuulivoimahankkeiden sähköjohtoihin kohdistuvien lunastuslupien valitukset lisääntyvät, jos lunastuslupiin lisätään ympäristöasioita. Koska lunastuslupaa haetaan tyypillisesti vasta hankkeen loppuvaiheessa, valitukset lunastusluvasta viivästyttäisivät välittömästi hankkeiden toteutusaikataulua. Tämä tulee huomioida valmisteilla olevassa hallituksen esityksessä. ET pitää välttämättömänä, että tämän vaihtoehdon osalta varmistetaan, että hallinnollinen taakka ei kasva nykyisestä ja luvitusprosessin valitusoikeuksineen tulee olla sujuvaa ja nopeaa. Tämä on välttämätön edellytys Suomen hiilineutraaluisuuden, huoltovarmuus- ja toimitusvarmuustavoitteiden kannalta.

4 § Sähköjohdon ja kaasun siirtoputken rakentaminen

Ehdotuksen mukaan: ”Sähköjohdon tai kaasun siirtoputken sijoittamisesta voisi aiheutua yksittäiselle asianosaiselle huomattavaakin vahinkoa tai haittaa, jos johtoreitin siirtämisestä toisaalle aiheutuisi vielä enemmän vahinkoa tai haittaa. Toisaalta taas johtoreitin siirtämisestä mahdollisesti aiheutuva lisäkustannus lunastajalle ei estäisi johtoreitin tarkistamista, jos tällä voidaan vähentää johtoreitistä aiheutuvia haittoja”.

Edelleen ehdotuksen perusteluiden mukaan: ”Myöntäessään lunastuslupan lupaviranomainen ratkaisee samalla johtoreitin kulun. Lupaviranomaisen tulisi voida, jos hankkeen yleisille tai yksityisille eduille aiheutuvien haitallisten vaikutusten ehkäiseminen tai vähentäminen sitä edellyttää, tehdä vähäisiä tarkistuksia johtoreitin kulkuun, jos luvan myöntämisen edellytykset muutoin olisivat käsillä. Tapauskohtaisesti harkittavaksi jäisi, kuinka suuria muutoksia johtoreitin kulkuun olisi mahdollista tehdä”.

Voimajohto ja kaasuputki pyritään aina sijoittamaan niin, että vaikutukset ympäristölle ja muulle maankäytölle olisivat mahdollisimman vähäiset. Lunastusmenettelyssä voimajohtojen sijainnit ovat jo suhteellisen varmoja ja johtoreitin siirtäminen osittainkin näin myöhäisessä vaiheessa aiheuttaisi huomattavaa ylimääräistä haittaa hankkeiden toteuttajille. ET pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen perusteluissa kynnys johtoreitin siirtämiseen nostettaisiin korkealle.

Ehdotuksen mukaan säännös ei kieltäisi kokonaisuudessaan haitallisten vaikutusten aiheuttamista, mutta asettaisi näiden määrälle kynnyksen. Laissa ei otettaisi yksityiskohtaisesti kantaa siihen, millaista haitallista vaikutusta olisi pidettävä lainkohdan kieltämänä vähäistä suurempana heikennyksenä. Ehdotuksen perusteluissa tulisi huomioida myös kokonaisuuden arvioinnin osalta voimajohdon ja kaasuputken käyttötarkoitus sekä ottaa arvioinnissa huomioon myös ympäristövaikutukset, jos voimajohto tai kaasuputki jätettäisiin kokonaan rakentamatta. Hankkeiden haitat ja hyödyt kokonaisuutena pitäisi olla vertailussa mukana tasavertaisesti ja tähän tarvitaan uudenlaisia arviointimenetelmiä. Samalla pitää muistaa, että sujuva ja viiveetön hankkeiden läpivieminen mahdollistaa energijärjestelmän muutoksen ja toisaalta varman energiatoimituksen. Toisin sanoa, hiilinielujen väheneminen ei saa johtaa siihen, ettei (vihreää) sähköä tai kaasua voida siirtää kuluttajille, vaikka sen hyödyt ovat kiistattomat verrattuna puuston poiston haittaan.

Ehdotuksen mukaan sähköjohtoa ja kaasun siirtoputkea ei saa rakentaa asemakaavan vastaisesti. Rakentaminen ei saa vaikeuttaa alueen käyttämistä sille maakuntakaavassa tai oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa varattuun tarkoitukseen. ET:n mielestä mikään kaavataso ei ole tarpeen linjojen sijoittamiselle, eikä niitä kaavoiteta nykyisinkään. Ehdotuksen pykälää on voitava tulkita siten, että kaavoitusta ei edellytetä hankkeille, vaan linjat eivät saa olla esteenä kaavojen toteuttamiselle. Hallituksen esityksen perusteluihin tulisi asiaa tarkentaa vielä edellä mainitun tulkinnan mukaisesti.

Ehdotuksen mukaan lunastuslupapäätöksessä on annettava hankkeesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten rajoittamiseksi tarpeelliset määräykset johtolinjan sijainnista ja leveydestä, toteuttamistavasta ja -ajankohdasta sekä toiminnan vaikutusten tarkkailemisesta. Hallituksen perusteluissa on todettu, että lupamääräykset ovat kiinteässä yhteydessä lupaharkintaan. Niitä ei ole mahdollista pitää erossa toisistaan, sillä lupamääräyksillä varmistetaan toisaalta lain vaatimusten täyttyminen, toisaalta luodaan puuttuvia luvan myöntämisedellytyksiä. Kuitenkaan laissa ei ole tarkemmin kuvattuna mitä nämä määräykset voivat tosiasiallisesti olla. ET pitää välttämättömänä, että hallituksen esityksessä annetaan jotain yleisiä suuntaviivoja tai esimerkkejä viranomaisen toiminnanharjoittajille annettavista määräyksistä.

Miten esityksen toteutuminen vaikuttaisi ELY-keskusten työmäärään ja resursointiin?

Voitte kirjoittaa vastauksen alla olevaan tekstikenttään

-

Naukkarinen Saara
Energiateollisuus ry